

Behandling mot rundorm hos sau om høsten og vinteren

Forfatter

Atle V. Meling Domke, HT-sau, Animalia

Sammendrag

Om og når en eventuelt skal behandle søyer og lam etter innsett for vinteren er gjenstand for mange diskusjoner. Som ved all rundormsbehandling, gjelder prinsippet at det som er riktig i én saueflokk ikke nødvendigvis er riktig i en annen.

Publisert

2013

Referanse

Sau og Geit nr. 6/21013

Utskriftsdato

07.12.2023 www.fag.nsg.no

Behandling mot rundorm hos sau om høsten og vinteren

Om og når en eventuelt skal behandle søyer og lam etter innsett for vinteren er gjenstand for mange diskusjoner. Som ved all rundormsbehandling, gjelder prinsippet at det som er riktig i én saueflokk ikke nødvendigvis er riktig i en annen.

Det er i utgangspunktet tre muligheter; ved innsett om høsten, i tiden mellom innsett og lamming, og i tiden rett før eller etter lamming.

Rundorm om vinteren

Dessverre har noen rundormarter den overlevelsesstrategien at de går i dvale som larver (hypobiose), og utvikler seg til voksne kjønnsmodne rundormer

senere. Blant de vanligste rundormartene hos norske småfe finnes det arter som aldri går i hypobiose, arter som mer eller mindre konsekvent går i hypobiose og arter som gjør begge deler. Når de begynner å gå i hypobiose i løpet av beitesesongen varierer, men det kan skje allerede fra midten av sommeren. Som oftest våkner de fra hypobiose tett rundt og etter lamming. Rundormenes «tanke» bak dette er at etter lamming vil det være mange nye potensielle verter (lam) som kan ta opp smitte. Denne mekanismen er mer knyttet til lammingstidspunktet enn til årstiden. Det vil si at den er uavhengig av om det er lamming sent eller tidlig på våren. De midlene mot rundorm (anthelmintika) en har på markedet i dag oppgir å ha moderat til god effekt mot larver. Dessverre er det ingen som kan si hvor god eller dårlig effekten er på hypobiotiske larver. En nærliggende oppfatning er at effekten vil være redusert grunnet lavere stoffskifte hos larver i hypobiose. En skal også huske at det er forskjell på i hvilken grad larver går i hypobiose i forhold til sauen sin alder. Lam og åringer er mer utsatt enn eldre søyer. Ved å undersøke hvilke rundormarter en har i besetningen sin, vil en ha mulighet til å vurdere graden av mulig hypobiose i den enkelte flokk. Dessverre gjøres dette sjelden, men en vet grovt, ut fra geografien og klimaet, hvilke rundormarter som finnes i de enkelte områdene.

Det anbefales å behandle mot rundorm når dyra settes inn for vinteren eller når de første frostnettene kommer. Spesielt livlam og åringer vil ha stor nytte av en behandling, da det er de som oftest har mest rundorm i tarmen.

(Foto: Helsetjenesten for sau)

Gjør søya best mulig rustet til lamming

Det er velkjent at drektige søyer trenger den beste pleie for å være best mulig rustet til lammingen. En bør føre dem optimalt, ha en stabil og stressfri oppstalling og hindre sykdom. Søyer med en viss mengde rundorm i seg har dårligere fôropptak. I tillegg vet en at fôrutnyttelsen også reduseres. Behovet for protein og energiriktt fôr øker, ellers vil holdet på søyene avta. Og avtar holdet, vil konsekvensene av å ha rundorm øke. Ikke minst gjelder det evnen til å melke godt. Samtidig kan noen rundormer føre til proteintap og anemi, som igjen vil gå ut over råmelkskvaliteten. Dette er et komplisert og sammensatt tema, der mye ennå er ukjent. Søyer representerer ikke bare et gode for lammene. De representerer også en fare. Parasittene som finnes i søyene, og venter på å få slippe sine egg ut i avføringen og ut på vårbeite, kan gjøre stor skade. Derfor er det viktig at en hindrer at vårbeite blir smittet av rundormegg fra infiserte søyer og åringer.

Behandling ved innsett om høsten

Har en et klart definert innsett, anbefales det på generelt grunnlag å behandle mot rundorm da. Voksne, men spesielt livlam og åringer, vil ha stor nytte av en slik behandling, da det er de som oftest har mest rundorm i tarmen. Er innsett sent på vinteren, eksempelvis februar, så bør en kanskje vurdere en behandling på beite på høsten rett etter den første frostnatten. Faren for å ta opp ny smitte når gradestokken kryper ned mot null er liten. I tillegg vil en behandling ved innsett hindre at dyrene går gjennom vinteren med dårligere fôropptak og fôrutnyttelse.

Det er heller begrenset informasjon å få av å ta avføringsprøver av søyer utover høsten og vinteren, da de som regel skiller ut lite egg. Skal en få en indikasjon på smittepresset som har vært frem mot innsett er det best å ta prøve av lammene og åringene.

Inneføeringsperioden

Hvis man ikke har behandlet ved innsett, og det ikke er tegn på klinisk sykdom grunnet rundorm, bør en vente til lammingen med å behandle.

Grunnen er at en burde ha gjort det ved innsett; jo tidligere etter innsett jo bedre med tanke på blant annet god fôrutnyttelse. En parasittbehandling vil ha fullgod effekt på de voksne rundormene uansett årstid. Hvor god effekten er på larver som er i dvale, og ikke har blitt voksne, er usikker. Rådet er derfor enten å behandle så tidlig som mulig etter innsett/frostnetter eller vente til lammingen nærmer seg. Det er slik at når det ikke tas opp mer rundorm fra omgivelsene, så kan det heller ikke bli flere rundorm i hypobiose.

Behandling rundt lamming

Den klare fordel er ved å behandle før lamming, eventuelt rett før beiteslipp på våren, er den økte andelen rundorm som har våknet fra hypobiose. En vil redusere effekten av økt eggutskillelse rundt lamming og hindre smitte av vårbeite med nye rundormegg. Samtidig er det negativt hvis parasittbelastningen i søya gjennom vinteren gjør at dette går utover hennes evne til å fø lammene. Det å håndtere høydrektige dyr må også gjøres skånsomt. En bør ikke behandle dem senere enn to uker før lamming, og ikke samtidig med vaksinerings. Husk også at parasittmidler skal doseres etter dyrets vekt. Det kan være fristende å velge å behandle både ved innsett og ved lamming for å være sikker. Dette

anbefales ikke med tanke på utvikling av resistens.

Utgangere

En del besetninger har ikke noe godt definert innsett, eller ikke noe innsett i det hele tatt. Er dyretallet på beite høyt, eller samme beite brukes hele året, bør en vurdere om en skal behandle både høst og vår. I utgangspunktet anbefales ikke dette. En behandling rett før frosten setter inn vil ofte kunne være tilstrekkelig. En antar i mange flokker at smittepresset er så lavt at en rundormsbehandling ofte ikke er nødvendig i det hele tatt. Dog er det en viktig forutsetning at de har mye og godt beite, med lav dyretetthet. For å få svar på om behandling trengs kan en ta avføringsprøver. En god start er å ta prøver når en behandler dyrene. Da ser en om behandling var nødvendig.

Av Atle V. Meling Domke,
HT-sau, Animalia

SPINNVILT

rokker, spinneutstyr,
kardemaskiner, kammer m.m.
SPINNEKURS.

www.spinnvilt.no

Norges største og beste utvalg av dyrehengere

Jyfa dyrehenger for traktor

Bateson traktorhenger, leveres i en og to etg.

Bateson Bil-Sau-Varehenger

Bateson Billhenger til sau/ gris/ storfe og hest

MYHRES maskinomsetning AS

3158 Andebu - Tlf 33 44 00 76

www.myhresmaskin.no